

24 Απριλίου, 1996

[ΠΙΚΗΣ, Π., ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΚΟΥΡΡΗΣ, Δ/στές]

ΑΔΩΝΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, ΑΝΗΛΙΚΟΣ, ΔΙΑ ΤΗΣ
ΜΗΤΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΣΙΕΣΤΕΡΑΣ ΦΙΛΗΣ
ΜΑΡΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΗΣ,

Εφεσείοντες,

v.

ΑΝΤΡΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΛΕΒΕΝΤΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΥ,

Εφεσιβλήτων.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 8452, 8463)

Αυτοκινητικό ατύχημα — Διασταύρωση δρόμου από πεζό — Καταμερί-
στηκε ευθύνη 25% σε ανήλικο πεζό οκτώ ετών που κτυπήθηκε από αυ-
τοκίνητο ενώ διασταύρωνε δρόμο πλάτους 23 ποδών με ορατότητα
100 περίπου μέτρων και προς τις δύο κατευθύνσεις και είχε διανύσει
τα τρία τέταρτα της απόστασης.

5

Γενικές αποζημιώσεις — Απώλεια μελλοντικών απολαβών — Υπάγεται
στο κεφάλαιο των γενικών αποζημιώσεων.

Γενικές αποζημιώσεις — Βαρειές κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις σε ανήλι-
κο οκτώ ετών, περιορισμός των δυνατοτήτων του σ' όλα τα πεδία της
ανθρώπινης δραστηριότητας και επιδιώξεων σ' όλα τα στάδια της ζω-
ής του, επιδικάστηκαν £12.000,- ως γενικές αποζημιώσεις, αυξήθηκαν
κατ' έφεση σε £20.000,- .

10

Αμέλεια — Επιμερισμός ευθύνης — Παράγοντες επιμερισμού, το μεμπτό
της διαγωγής κρινόμενο υπό το πρίσμα του καθήκοντος επιμέλειας
και η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παραβίασης του καθήκοντος επι-
μέλειας και της ζημιάς που προκύπτει.

15

Ο εφεσειών - ενάγων, ανήλικος οκτώ ετών κατά το ατύχημα, τραυ-
ματίστηκε σοβαρά στο κεφάλι και άλλα μέρη του σώματος του όταν
κτυπήθηκε από αυτοκίνητο που οδηγούσε η εφεσιβλήτη, ενώ διασταύ-
ρωνε δρόμο πλάτους 23 ποδών και είχε διανύσει τα τρία τέταρτα της
απόστασης. Η ορατότητα ήταν 100 περίπου μέτρα και προς τις δύο κα-
τευθύνσεις. Η ταχύτητα του αυτοκινήτου ήταν μέσα στα επιτρεπτά

20

25

όρια των 30 μιλίων την ώρα.

5 Το πρωτόδικο Δικαστήριο επιμέρισε την ευθύνη κατά 25% στον πεζό και 75% στην οδηγό του αυτοκινήτου και επεδίωξε στον εφεσείοντα - ενάγοντα £2.357, συμφωνηθείσες ειδικές ζημιές, £28.000, για απώλεια μελλοντικών απολαβών και £12.000, γενικές αποζημιώσεις, αλλά απέρριψε αξίωση του ύψους STG£1.000, έξοδα και αμοιβή Άγγλου ιατρού τον οποίο επισκέφθηκε για διαγνωστικούς σκοπούς.

10 Ο εφεσείων πρόσβαλε με την έφεση του τόσο την απόδοση ευθύνης σ' αυτόν όσο και την επιδικασθείσα αποζημίωση για μελλοντικές απώλειες απολαβών και γενικές αποζημιώσεις, ως απαράδεκτα χαμηλή.

15 Η εφεσίβλητη με δική της έφεση, πρόσβαλε τα ευρήματα του Δικαστηρίου ως προς τον επιμερισμό της ευθύνης. Οι δύο εφέσεις ακούστηκαν μαζί.

Αποφασίστηκε ότι:

20 (1) Τα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου ως προς τον καταμερισμό της ευθύνης ήταν ορθά, ο ανήλικος είχε αίσθηση των κινδύνων του δρόμου όταν διασταύρωνε αλλά και η οδηγός του αυτοκινήτου είχε επαρκή ορατότητα και μπορούσε αν επεδείκνυε τη δέουσα προσοχή να τον αντιληφθεί.

25 (2) Οι παράμετροι στάθμισης της μελλοντικής απώλειας απολαβών του εφεσείοντα ήταν τόσο σταθεροί όσο μπορούσαν να ήταν υπό τις συνθήκες και δεν edικαιολογείτο επέμβαση του Εφετείου.

30 (3) Το ποσό των £12.000 που επιδικάστηκε στον εφεσείοντα για γενικές αποζημιώσεις ήταν καταφανώς ανεπαρκές και θα έπρεπε να αυξηθεί σε £20.000, λαμβανομένου υπ' όψη ότι τα κατάλοιπα των κρανιοεγκεφαλικών κακώσεων που έπαθε περιορίσαν τις δυνατότητες του σ' όλα τα πεδία της ανθρώπινης δραστηριότητας και επιδιώξεων σ' όλα τα στάδια της ζωής του.

35 (4) Το πρωτόδικο Δικαστήριο εσφαλμένα απέρριψε την αξίωση STG£1.000, για διαπίστωση από Άγγλο ιατρό μη εξωτερικευθείσας πιθανής βλάβης.

40

Η έφεση 8452 επιτράπηκε εν μέρει με έξοδα. Η έφεση 8463 απορρίφθηκε χωρίς διαταγή για έξοδα.

Αναφερόμενες υποθέσεις:

<i>Baker v. Willoughby</i> [1969] 3 All E.R. 1528,	
<i>Charalambous v. Kassapis</i> (1988) 1 C.L.R. 25,	5
Χριστοδούλου ν. Γρηγορίου (1989) 1(Ε) Α.Α.Δ. 178,	
<i>Foskett v. Mistry</i> [1984] RTR 1,	10
<i>Jones v. Lawrence</i> [1969] 3 All E.R. 267,	
<i>Taylor v. Bristol Omnibus Co.</i> [1975] 2 All E.R. 1107,	
Μαυροπετρή ν. Λουκά (1995) 1 Α.Α.Δ. 66,	15
<i>Moeliker v. A. Reyrolle and Co. Ltd</i> [1977] 1 All E.R. 9,	
Χριστοφόρου ν. Χαραλάμπους κ.ά. (1993) 1 Α.Α.Δ. 560,	20
Κωνσταντίνου ν. Φιλίππου (1991) 1 Α.Α.Δ. 1110.	

Έφεση.

Έφεσεις από τον ενάγοντα και την εναγόμενη κατά των αποφάσεων του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας (Λαούτας, Π.Ε.Δ.) που δόθηκε στις 30 Απριλίου 1991 (Αρ. Αγωγής 8917/85) με τις οποίες η ευθύνη για το δυστύχημα κατανεμήθηκε μεταξύ του εφεσείοντα και της εφεσίβλητης σε αναλογία 25:75 αντίστοιχα και ως αποζημίωση επιδικάσθηκε το συνολικό ποσό των £34.318 με τόκο. 25 30

Χ. Σταυράκης, για τον Εφεσείοντα στην Π.Ε. 8452.

Α. Στυλιανού (κα.) για Χ. Τριανταφυλλίδη, για την Εφεσίβλητη στην Π.Ε. 8452. 35

Α. Στυλιανού (κα.) για Χ. Τριανταφυλλίδη, για την Εφεσείουσα στην Π.Ε. 8463.

Χ. Σταυράκης, για τον Εφεσίβλητο, στην Π.Ε. 8463. 40

Cur. adv. vult.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Γ. Μ.

Πικής, Π.

- ΠΙΚΗΣ, Π. : Ενώ η εφεσίβλητη διέτρεχε με το αυτοκίνητό της την Οδό Αβρααμίδη στη Λευκωσία, συγκρούστηκε με τον εφεσείοντα, 5 παιδί τότε οκτώ ετών, ενώ ο τελευταίος διασταύρωνε κάθετα το δρόμο. Η σύγκρουση ήταν βίαιη με αποτέλεσμα, ο εφεσείων να εκτιναχθεί στον αέρα, μετά να καταπέσει στο κατώ του αυτοκινήτου και στη συνέχεια να αποτιναχθεί, ενώ η εφεσίβλητη προσπαθούσε να ανακόψει την κίνηση του αυτοκινήτου της, και να πέσει στο έδαφος. 10 Όταν έγινε το δυστύχημα, ο εφεσείων επέστρεψε από το σχολείο στο σπίτι του.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι:

- 15 (ι) Η ορατότητα στη σκηνή του δυστυχήματος ήταν καλή και προς τις δύο κατευθύνσεις, εκτεινόμενη σε 100 περίπου μέτρα.
- 20 (ιι) Το οπτικό πεδίο ήταν ελεύθερο και προς τις δύο πλευρές ώστε οι κινήσεις του καθενός από τα δύο μέρη να είναι ορατές στον άλλο.
- 25 (ιιι) Η σύγκρουση ήταν το αποτέλεσμα της αμέλειας, τόσο της οδηγού όσο και του νεαρού διαβάτη.

- Η ευθύνη για το δυστύχημα κατανεμήθηκε μεταξύ του εφεσείου- 30 ντα και της εφεσίβλητης σε αναλογία 25% : 75% αντίστοιχα. Το Δικαστήριο επιμέτρησε την ευθύνη, καθοδηγούμενο από την αρχή που υιοθετείται στον *Baker v. Willoughby* [1969] 3 All E.R. 1528 (HL), σύμφωνα με την οποία, στον καταμερισμό της ευθύνης προσμετρά 35 όχι μόνο το στοιχείο της εκατέρωθεν αμέλειας αλλά και η δραστηκότητά της στην πρόκληση της ζημίας (causative potency). Είναι αυτονόητο ότι οι συνέπειες από την αμέλεια οδηγού αυτοκινήτου είναι μεγαλύτερες από εκείνες που μπορεί να προκύψουν από την αμέλεια του πεζού.

- Οι εκδοχές που πρόβαλαν οι αντίδικοι κρίθηκαν αβάσιμες. Η εφεσίβλητη κατέθεσε ότι είδε το παιδί, για πρώτη φορά, αμέσως πριν ή κατά το χρόνο της σύγκρουσης. Πριν το κτυπήσει το αυτοκίνητο, 40 το παιδί είχε διανύσει τα τρία τέταρτα του δρόμου (πλάτους 23 π.). Στην απουσία οποιουδήποτε φραγμού που να σκιάζει την παρουσία του παιδιού στο δρόμο, κρίθηκε ότι η παράλειψη της εφεσίβλητης να προσέξει την παρουσία του νωρίτερα, συνιστούσε πράξη αμέλειας. Και ο ισχυρισμός του εφεσείου ότι δεν ήταν ορατή η παρουσία

του αυτοκινήτου πριν αποπειραθεί να διασταυρώσει το δρόμο, απορρίφθηκε ως ανυπόστατος ενόψει της ορατότητας που είχε προς την κατεύθυνση του αυτοκινήτου. Ο καθένας παρέλειψε να εκπληρώσει το καθήκον επιμέλειας προς τον άλλο χρήστη του δρόμου ώστε το δυστύχημα να καταφαινεται ως το αποτέλεσμα της αμέλειας και των δύο. Η αμέλεια του παιδιού είχε εκθέσει την ασφάλειά του σε προβλεπτό κίνδυνο. Συνέβαλε με τον τρόπο αυτό στη ζημία που υπέστη, την οποία κλήθηκε να επωμισθεί σε ποσοστό 25%.

Το Δικαστήριο αποδέχθηκε ότι η ταχύτητα με την οποία ήλαινε η εφεσίβλητη δεν υπερέβαινε το επιτρεπτό όριο των 30 μιλίων την ώρα. Η μαρτυρία της ιδιοκτήτριας παρακείμενου περιπτέρου, σύμφωνα με την οποία η εφεσίβλητη όδευε με μεγάλη ταχύτητα, θεωρήθηκε μη συμπερασματική ενόψει της περιορισμένης ευκαιρίας που είχε να παρακολουθήσει την πορεία του αυτοκινήτου.

Το Δικαστήριο προέβη στα ευρήματά του για την ταχύτητα του αυτοκινήτου, καθοδηγούμενο από τη μαρτυρία πραγματογνώμονα, ο οποίος προέβη σε διαπιστώσεις για την ταχύτητα του αυτοκινήτου με γνώμονα τα ίχνη τροχοπέδησης του αυτοκινήτου μετά τη σύγκρουση. Η χρήση φρένων σηματοδότησε την πορεία του αυτοκινήτου μετά τη σύγκρουση μέχρις ότου σταματήσει.

Οι επιπτώσεις του δυστυχήματος ήταν επώδυνες για τον εφεσείοντα και εξαιρετικά ζημιογόνες. Αυτή τούτη η ύπαρξή του τέθηκε σε κίνδυνο για ένα χρονικό διάστημα. Η σοβαρότερη κάκωση ήταν στον κρανιακό χώρο. Ο εφεσείων υπέστη σοβαρό κρανιοεγκεφαλικό τραύμα, το οποίο του προκάλεσε οργανική εγκεφαλική βλάβη, η οποία επέφερε αλλαγή της προσωπικότητάς του και σοβαρή μείωση των νοητικών του δυνατοτήτων, με αποτέλεσμα να μετατραπεί από ζωηρό, έξυπνο και γεμάτο ζωή παιδί, σε άτομο παθητικό, ευέξαπτο, μελαγχολικό και με περιορισμένες δυνατότητες, σε βαθμό που δε θα του επιτρέψει, όπως διαφαίνεται, να προχωρήσει σε πανεπιστημιακό κύκλο σπουδών.

Η ζημία του εφεσείοντα αποτιμήθηκε σε χρήμα, ως ακολούθως:-

(α) Δύο Χιλιάδες, Τριακόσιες Πενήντα Επτά Λίρες (£2.357,-) συμφωνηθείσα ειδική ζημία. Το Δικαστήριο απέρριψε απαίτηση του εφεσείοντα για ποσό Χιλίων Στερλινών (£1.000,-) έξοδα για την αμοιβή του ιατρού Στήβενσον, τον οποίον ο εφεσείων επισκέφθηκε στην Αγγλία και ο οποίος κατέθεσε στη δίκη. Τα έξοδα αυτά αποκλείστηκαν για το λόγο ότι η επίσκεψη στον ιατρό Στήβενσον δεν ήταν για θεραπευτικούς, αλ-

5 λά, όπως προκύπτει, για διαγνωστικούς σκοπούς και για να καταστεί δυνατή η προσέλευση του μάρτυρα στην Κύπρο για να καταθέσει στο Δικαστήριο. Το ποσό των Χιλιάων Στεργλιών δεν περιλαμβάνει τα έξοδα της καθόδου και διαμονής του μάρτυρα στην Κύπρο για να καταθέσει στη δίκη.

(β) Εικοσιοκτώ Χιλιάδες Λίρες (£28.000,-) για μελλοντικές απώλειες απολαβών.

10 (γ) Δώδεκα Χιλιάδες Λίρες (£12.000,-) γενικές αποζημιώσεις.

Ο εφεσείων προσβάλλει με την έφεσή του, τόσο την απόδοση ευθύνης στον ίδιο για το δυστύχημα, όσο και τον καταμερισμό της ευθύνης. Δεν προσβάλλεται όμως αυτό καθεαυτό το εύρημα του Δικαστηρίου βάσει του οποίου ο εφεσείων είχε "road sense", δηλαδή την ικανότητα να εκτιμήσει τους κινδύνους στο δρόμο. Προσβάλλεται επίσης ως απαράδεκτα χαμηλή η αποζημίωση η οποία επιδικάστηκε για μελλοντικές απώλειες απολαβών και γενικές αποζημιώσεις.

20 Η εφεσίβλητη, με ξεχωριστή έφεση (αντέφεση) προσέβαλε, εκτός από τα ευρήματα αναφορικά με την ευθύνη και την κατανομή της, και το ύψος των αποζημιώσεων για μελλοντικές απώλειες απολαβών. Κατά την ακρόαση η αντέφεση περιορίστηκε στον καταμερισμό της ευθύνης. Ως προς τη ζημία, η εφεσίβλητη υποστήριξε ότι δεν παρέχεται πεδίο για επέμβαση.

25 Οι δύο εφέσεις ακούστηκαν από κοινού. Για σκοπούς ευκολίας, αναφερόμεθα στον εφεσείοντα στην πρώτη έφεση (Αρ. 8452) ως τον "εφεσείοντα", και στην εφεσείουσα στη δεύτερη έφεση (Αρ. 8463) ως την "εφεσίβλητη".

35 ΕΥΘΥΝΗ : Το εύρημα του Δικαστηρίου, ότι η ορατότητα μεταξύ των δύο διακινουμένων στο δρόμο - της εφεσίβλητης και του εφεσείοντα - έθετε σε εκάτερον, καθήκον επιμέλειας για την ασφάλεια του άλλου, η μη εκπλήρωση του οποίου τους καθιστούσε με την επιφύλαξη ως προς την ηλικία του εφεσείοντα, υπόλογους για αμέλεια, είναι καθοριστικό για την κρίση του ζητήματος της ευθύνης. Το καθήκον για επιμέλεια γεννάται αφότου η διακίνηση άλλων προσώπων καθιστά εξ αντικειμένου μέριμνα του προσώπου που χρησιμοποιεί το δρόμο τη λήψη προφυλακτικών μέτρων για την προστασία της ασφάλειάς τους.

Το κριτήριο για τον καθορισμό της αμέλειας είναι καθολικό και απρόσωπο. Η αμέλεια κρίνεται αντικειμενικά με γνώμονα τις αντι-

δράσεις ενός συνετού οδηγού, ο οποίος χρησιμοποιεί το δρόμο λελογισμένα και με συναίσθηση ευθύνης για την ασφάλεια των άλλων που χρησιμοποιούν το δρόμο. Το εύρημα του Δικαστηρίου, ότι αμφότεροι ο εφεσείων και η εφεσίβλητη χρησιμοποιούσαν το δρόμο ανεξάρτητα από την παρουσία του άλλου, αποκαλύπτει έλλειψη επιμέλειας. Αυτή η παράλειψη προοιωνίζε και επέφερε τη σύγκρουση. 5

Ο επιμερισμός της ευθύνης συναρτάται με δύο παράγοντες: Το μεμπτό της διαγωγής (blameworthiness), κρινόμενο υπό το πρίσμα του καθήκοντος επιμέλειας, και την αιτιώδη σχέση μεταξύ της παραβίασης του καθήκοντος επιμέλειας και της ζημίας η οποία προκύπτει (causative potency). Δυνητικά, η αμέλεια του οδηγού αυτοκινήτου έχει μεγαλύτερες επιπτώσεις από την αμέλεια του πεζού ή του ποδηλατιστή. Ενώ η ευθύνη του οδηγού αυτοκινήτου και του πεζού μπορεί να είναι ίση σε έκταση, η δυνατότητα πρόκλησης ζημίας είναι πολύ μεγαλύτερη στην περίπτωση του αυτοκινητιστή. 10 15

Η κατανομή της ευθύνης γίνεται κάτω από ευρεία σκοπιά, με γνώμονα τη λογική και την κοινή εμπειρία (βλ. *Charalambous v. Kassapis* (1988) 1 C.L.R. 25). Εφόσον η καθοδήγηση ως προς το δίκαιο είναι ορθή, ο καταμερισμός της ευθύνης αποτελεί κατεξοχήν έργο του πρωτόδικου Δικαστηρίου (βλ. *Χριστοδούλου v. Γρηγορίου* (1989) 1(Ε) Α.Α.Δ. 178). Στην προκείμενη περίπτωση, το πρωτόδικο Δικαστήριο έκρινε την ευθύνη των δύο μερών, καθοδηγούμενο από τις ορθές αρχές δικαίου και με αναφορά, τόσο στο μεμπτό της συμπεριφοράς τους, όσο και της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της αμέλειας και της ζημίας που δυνητικά μπορούσε να προκαλέσει η αμέλεια ενός εκάστου. 20 25

Ο εφεσείων υποστήριξε ότι το εύρημα του Δικαστηρίου, ότι η ταχύτητα του αυτοκινήτου δεν υπερέβαινε τα 30 μίλια την ώρα, αλληλένδετο με την αποδοχή της μαρτυρίας του πραγματογνώμονα που κάλεσε η εφεσίβλητη, είναι εσφαλμένο. Το σφάλμα προκύπτει από το γεγονός ότι τα στοιχεία στα οποία βασίστηκε ο προσδιορισμός της ταχύτητας, δεν ήταν συμπερασματικά και ότι παραγνωρίστηκαν παράγοντες οι οποίοι θα έδιναν διαφορετική εικόνα. Ο υπολογισμός, υποστηρίχθηκε, έγινε χωρίς αναφορά στο συγκεκριμένο όχημα και δρόμο, ώστε να διαπιστωθούν τα αποτελέσματα της τριβής στη σκιηή του δυστυχήματος και, κατ' επέκταση, να προσδιοριστούν οι παράμετροι καθορισμού της ταχύτητας, ώστε ο συσχετισμός τους με τα ίχνη τροχολέδησης να είναι βάσιμος. Ο προσδιορισμός έγινε μεν με αναφορά στα ίχνη τροχολέδησης, αλλά βάσει θεωρητικών δεδομένων και όχι σε συνάρτηση με το δρόμο και το αυ- 30 35 40

τοκίνητο. Είναι γεγονός ότι η ταχύτητα προσδιορίστηκε με οδηγό τον ελάχιστο και ανώτατο συντελεστή τριβής και καθορίστηκε με βάση το μέσο όρο των δύο πιθανοτήτων. Αν ίσχυε ο ανώτατος συντελεστής, η ταχύτητα του αυτοκινήτου της εφεσίβλητης θα υπερέβαινε ελαφρά τα 30 μίλια την ώρα.

Το συμπέρασμα του πραγματογνώμονα για την ταχύτητα δεν μπορούσε να εξισωθεί με υπαρκτό γεγονός. Ενώ συμφωνούμε ότι η γνώμη του πραγματογνώμονα δεν ήταν καθοριστική για την ταχύτητα του αυτοκινήτου της εφεσίβλητης, δεν υπάρχει άλλη ασφαλής μαρτυρία η οποία να αποκαλύπτει την ταχύτητα με την οποία όδευε η εφεσίβλητη κατά τον κρίσιμο χρόνο. Η κρίση του Δικαστηρίου, ότι η ευκαιρία την οποία είχε η ιδιοκτήτρια του περιπτέρου να εκφράσει θετική γνώμη για την ταχύτητα του διερχομένου αυτοκινήτου ήταν περιορισμένη και ως εκ τούτου μη συμπερασματική, κρίνεται δικαιολογημένη.

Το ακροσφαλές του ευρήματος, σε σχέση με την ταχύτητα του αυτοκινήτου, δε μεταβάλλει τα δεδομένα, ούτε ο παράγοντας της ταχύτητας ήταν ουσιαστικός για την επιμέτρηση της ευθύνης δεδομένου ότι, όπως έκρινε το Δικαστήριο, παρά την ορατότητα την οποία είχε η εφεσίβλητη, δεν πρόσεξε την παρουσία του εφεσείοντα στο δρόμο πριν τη σύγκρουση. Το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τον εφεσείοντα ο οποίος είχε ανάλογη ευκαιρία να προσέξει το επερχόμενο αυτοκίνητο και να μη εισέλθει στο δρόμο πριν αυτό περάσει. Δεν ήταν η ταχύτητα της εφεσίβλητης που επενέργησε στην πρόκληση του δυστυχήματος αλλά η απροσεξία της. Το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τον εφεσείοντα, ο οποίος επεχείρησε να διασταυρώσει το δρόμο όταν ήταν άκρως επικίνδυνο. Η *Foskett v. Mistry* [1984] RTR 1 (CA), υποστηρίζει ότι το αίσθημα ευθύνης του ανήλικου για την ασφάλειά του, δεν μπορεί να εξισωθεί μ' εκείνο του ενήλικα και ότι ο παράγοντας αυτός λαμβάνεται υπόψη στον καταμερισμό της ευθύνης όπου οι εμπλακέντες στο δυστύχημα είναι, αντίστοιχα, ενήλικας και ανήλικος.

Ο εφεσείων εισηγήθηκε ότι η ηλικία του εφεσείοντα, αφεαυτής, καθιστούσε αδύνατη την απόδοση ευθύνης σ' αυτόν για το δυστύχημα. Το εύρημα του Δικαστηρίου, ότι ο εφεσείων είχε, όπως αναφέρεται στην απόφαση, "goad sense", δεν αμφισβητείται. Ο ίδιος ο εφεσείων κατέθεσε ότι είχε αίσθηση του κινδύνου, σύμφωνα με όσα διδάχθηκε για την προστασία της ασφάλειάς του. Η ηλικία του όμως, εισηγήθηκε ο δικηγόρος του, δεν του επέτρεπε να εκτιμήσει αυτό τον κίνδυνο, και για το λόγο αυτό δεν έπρεπε να αποδοθεί οποιαδήποτε ευθύνη στον εφεσείοντα. Επικαλέσθηκε, κατά κύριο

λόγο, τη *Jones v. Lawrence* [1969] 3 All E.R. 267, στην οποία δεν αποδόθηκε ευθύνη σε ανήλικο ηλικίας 7 χρονών και 3 μηνών, ο οποίος διασταύρωσε το δρόμο παρά την παρουσία επερχόμενου οχήματος, με το οποίο συγκρούστηκε, με το αιτιολογικό ότι παιδιά εκείνης της ηλικίας εύκολα αφαιρούνται και παραγνωρίζουν κινδύνους για την ασφάλειά τους. Η *Jones*, ανωτέρω, δεν καθιερώνει αρχή δικαίου ότι παιδιά της ηλικίας του ανήλικου, σ' εκείνη την περίπτωση, και ακόμα λιγότερο, της ηλικίας του εφεσεύοντα, δεν είναι γενικά ικανά να μεριμνήσουν για την ασφάλειά τους στο δρόμο, ή ότι η απόδοση αμέλειας ή συντρέχουσας αμέλειας σ' αυτά δεν μπορεί, κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες, να δικαιολογηθεί.

Στην προκείμενη περίπτωση, ο ίδιος ο εφεσεύων κατέθεσε ότι είχε αίσθηση του κινδύνου και ότι μερίμνησε για την ασφάλειά του πριν διασταυρώσει το δρόμο. Δεν επρόκειτο για στιγμιαία αντίδραση, αλλά για προγραμματισμένη πράξη διασταύρωσης του δρόμου. Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν εκπλήρωσε αυτό το καθήκον (επιμέλειας). Αν το εκπλήρωνε, δε θα διασταύρωνε το δρόμο την ώρα που επέλεξε, εκθέτοντας την ασφάλειά του σε άμεσο κίνδυνο. Υπό το φως της μαρτυρίας παρεχόταν η δυνατότητα στο πρωτόδικο Δικαστήριο να καταλήξει ότι ο εφεσεύων είχε αίσθηση του κινδύνου και ότι λόγω της αμέλειάς του συνέβαλε στη ζημία την οποία υπέστη. Κρίνουμε ότι δε δικαιολογείται παρέμβασή μας μ' αυτό το μέρος της απόφασης ή την κατανομή της ευθύνης μεταξύ των διαδίκων.

Τόσο η έφεση, όσο και η αντέφεση, σε σχέση με την αμέλεια και τον καταμερισμό της, απορρίπτονται.

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΑΒΕΣ : Στον καθορισμό των απωλειών για μελλοντικές απολαβές, υπεισέρχονται πολλοί αστάθμητοι παράγοντες, οι οποίοι, στην προκείμενη περίπτωση, προσλαμβάνουν μεγάλες διαστάσεις ενόψει της ηλικίας του εφεσεύοντα και της ενυπάρχουσας αβεβαιότητας για τη μελλοντική του σταδιοδρομία. Στον καθορισμό του ποσού των αποζημιώσεων, το Δικαστήριο καθοδηγήθηκε από τη διαφορά, βάσει επίσημων στοιχείων, μεταξύ των απολαβών εργάτη - εργασία στην οποία το Δικαστήριο προφανώς έκρινε ότι οι δυνατότητές του θα τον περιορίσουν - και προσώπου με γραφειακά καθήκοντα. Ο δικηγόρος του εφεσεύοντα υπέβαλε ότι το Δικαστήριο δεν ακολούθησε στον καθορισμό της απώλειας καμιά από τις δύο παραδεκτές μεθόδους αποτίμησης της μελλοντικής ζημίας που προκρίθηκαν στη *Taylor v. Bristol Omnibus Co* [1975] 2 All E.R. 1107. Οι μέθοδοι αυτοί συνίστανται στον καθορισμό της ζημίας με αναφορά στο επάγγελμα και τις απολαβές του πατέρα του ανήλικου, ασφαλιστή στην περίπτωσή μας, ή το μέσο όρο των απο-

λαβών προσώπων που ασκούν το επάγγελμα του πατέρα.

5 Η *Taylor* δεν καθιερώνει κανόνα δικαίου ως προς τον τρόπο προσδιορισμού μελλοντικής απώλειας απολαβών, ούτε παραγνωρίζει το στοιχείο της αβεβαιότητας, το οποίο ενυπάρχει σε οποιαδήποτε διαδικασία πρόγνωσης μελλοντικών γεγονότων τα οποία συναρτώνται με σειρά παραγόντων που δύσκολα μπορεί να σταθμιστούν. Ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άλλη επιφύλαξη, η δυνατότητα συνάρτησης των μελλοντικών απολαβών ανηλίκου μ' εκείνες του επαγγέλματος του πατέρα του, προϋποθέτει την ύπαρξη στοιχείων 10 που να καταδεικνύουν την ποσοστιαία αναλογία των προσώπων που ακολουθούν το επάγγελμα του πατέρα τους. Τέτοια στοιχεία δεν προσάχθηκαν.

15 Στη *Μαυροπετρή v. Λοικιά* (1995) 1 Α.Α.Δ. 66, είχαμε την ευκαιρία να αναφερθούμε στους παράγοντες που επενεργούν στον καθορισμό της απώλειας μελλοντικών απολαβών, και να τονίσουμε το στοιχείο της πιθανολόγησης που υπεισέρχεται στη διαδικασία καθορισμού των αποζημιώσεων σ' αυτό τον τομέα. Όπως επισημάναμε στην απουσία στοιχείων που να κατοπτρίζουν, με τρόπο βέβαιο, τη μελλοντική απώλεια, δικαιολογείται η συμπερίληψη και αυτής της πτυχής της ζημίας στο κεφάλαιο των γενικών αποζημιώσεων (βλ. επίσης *Moeliker v. A Reyrolle and Co Ltd* [1977] 1 All E.R. 9, 15, 17). Στην προκείμενη περίπτωση, δεν έχει αμφισβητηθεί ο διαχωρισμός των δύο πτυχών της ζημίας και δεν αποτελεί επίδικο θέμα 25 της έφεσης.

30 Στο βαθμό που οι αποζημιώσεις για απώλεια μελλοντικών απολαβών έχουν διαχωρισθεί από τις γενικές αποζημιώσεις, δε διαπιστώνεται βάσιμος λόγος που θα μπορούσε να δικαιολογήσει την επέμβασή μας. Οι παράμετροι στάθμισης της μελλοντικής απώλειας, είναι τόσο σταθεροί, όσο θα μπορούσαν να ήταν υπό τις συνθήκες.

35 ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ : Το ποσό των γενικών αποζημιώσεων κρίνεται έκδηλα ανεπαρκές. Όπως επισημάναμε στη *Χριστοφόρου v. Χαράλάμπους κ.ά.* (1993) 1 Α.Α.Δ. 560, "... Η υγεία είναι ο κοινός παρονομαστής για την ευημερία του ανθρώπου. Οι αποζημιώσεις είναι το μέσο για την αποτίμηση του ανθρώπινου πόνου και 40 την αντιμετώπιση των λειτουργικών δυσχερειών που επιφέρει το τραύμα. ...". Στην προκείμενη περίπτωση, ο πόνος ήταν πολύς και το τραύμα μεγάλο τόσο, ώστε να μεταβάλλει την προσωπικότητα του εφεσείοντα και να μειώσει ουσιαδώς τις νοητικές του δυνατότητες. Ενώ ο εφεσείων θα μπορούσε να προσβλέπει στο μέλλον ενός υγι-

ούς πνευματικά άτομου με όλα τα παρεπόμενα στη λειτουργία του στον ιδιωτικό και τον κοινωνικό χώρο, η μετατραυματική του κατάσταση θα υποβιβάσει και θα περιορίσει τις δυνατότητές του σ' όλα τα πεδία της ανθρώπινης δραστηριότητας και επιδιώξεων, και σ' όλα τα στάδια της ζωής του.

5

Όπως επισημάναμε στη *Μαυροπετρή ν. Λοικιά* (1995) 1 Α.Α.Δ. 66, σταθερή είναι η τάση για άνοδο στο επίπεδο των γενικών αποζημιώσεων. Το ακόλουθο απόσπασμα χαρακτηρίζει την προσέγγισή μας στο θέμα των γενικών αποζημιώσεων:-

10

“Η νομολογία αποκαλύπτει σταθερή άνοδο του επιπέδου των γενικών αποζημιώσεων, τάση που αντανακλά μεγαλύτερη ευαισθησία για τον ανθρώπινο πόνο, την αγωνία της αναστηρίας και τη ψυχική οδύνη από την περιθωριοποίηση από τις συνήθεις δραστηριότητες του ανθρώπου (βλ. μεταξύ άλλων, *Paraskevaides (Overseas) Ltd. ν. Christofi* (1982) 1 C.L.R. 789· *Polycarpou ν. Adamou* (1988) 1 C.L.R. 727· *Φοινικαρίδης και Άλλη ν. Γεωργίου και Άλλων* (1991) 1 Α.Α.Δ. 475· *Παναγή ν. Θεοδώρου* (1992) 1(B) 1303· *Κωνσταντίνου ν. Ιωάννου* (1993) 1 Α.Α.Δ. 669). Σταθερή είναι όμως η αρχή του δικαίου ότι οι αποζημιώσεις πρέπει να είναι κοινωνικά παραδεκτές. Η αποζημίωση για αστικά αδικήματα δεν έχει σκοπό την τιμωρία αλλά την αποκατάσταση. Αυτή τούτη η ατέλεια του χρήματος ως μέσου για αποκατάσταση, δεν πρέπει να επενεργεί προς επαύξηση των αποζημιώσεων. ...”.

15

20

25

Συνεκτιμώντας όλους τους παράγοντες που υπεισέρχονται στον προσδιορισμό των αποζημιώσεων στην προκείμενη περίπτωση, κρίνουμε το ποσό των £12.000,- (Δώδεκα Χιλιάδων Λιρών) ως γενικές αποζημιώσεις, καταφανώς ανεπαρκές. Η διαπίστωση αυτή επιβάλλει τον παραμερισμό αυτού του μέρους της απόφασης και την υποκατάστασή του με το ποσό που κρίνουμε εύλογο. Συνεκτιμώντας όλα τα δεδομένα της κατάστασης του εφεσείοντα, οι γενικές αποζημιώσεις καθορίζονται στο ποσό των £20.000,- (Είκοσι Χιλιάδων Λιρών).

30

35

Τέλος, η απαίτηση για το ποσό των Χιλίων Στερλινών που αναφέρεται στον ιατρό Στήβενσον, εσφαλμένα απορριφθηκε. Στην *Κωνσταντίνου ν. Φιλίππου* (1991) 1 Α.Α.Δ. 1110, αποφασίσαμε ότι η δαπάνη για την αναζήτηση ιατρικής γνώμης, για τη διαπίστωση μη εξωτερικευθείσας πιθανής βλάβης, ήταν δικαιολογημένη. Τα ιατρικά έξοδα, τα οποία μπορεί να επιτραπούν, δεν περιορίζονται, όπως αφήνεται να νοηθεί στην πρωτόδικη απόφαση, μ' εκείνα τα οποία σχετίζονται μόνο με τη θεραπευτική αγωγή. Το εύλογο της αναζή-

40

της ιατρικής συμβουλής, είναι το κριτήριο για το παραδεκτό των ιατρικών εξόδων. Στην προκείμενη περίπτωση, η σοβαρή κατάσταση του εφεσείοντα δικαιολογούσε την προσφυγή στον ιατρό Στήβενσον, η μαρτυρία του οποίου, όπως διαφαίνεται από την απόφαση, υπήρξε άκρως βοηθητική τόσο για τη διαπίστωση, όσο και την πρόγνωση της μελλοντικής κατάστασης του εφεσείοντα.

Επομένως, το ισάξιο σε κυπριακές Λίρες του ποσού των Χιλίων Στερλινών, προσδιοριζόμενο κατά την ημέρα της απόφασης, πρέπει να προστεθεί στο ποσό των ειδικών αποζημιώσεων.

Συνοψίζοντας -

(α) Η έφεση και η αντέφεση ως προς την ευθύνη και τον καταμερισμό της, απορρίπτονται.

(β) Η έφεση επιτρέπεται σε σχέση με :-

(ι) Το ύψος των γενικών αποζημιώσεων. Η ζημία κάτω από αυτό το κεφάλαιο, καθορίζεται σε £20.000,- (Είκοσι Χιλιάδες Λίρες) αντί £12.000,- που ενέκρινε το πρωτόδικο Δικαστήριο.

(ιι) Το ποσό των ειδικών αποζημιώσεων. Το ποσό αυξάνεται με το ισάξιο των \$£1.000,- (Χιλίων Στερλινών) σε κυπριακές Λίρες, κατά το χρόνο της έκδοσης της πρωτόδικης απόφασης.

(γ) Η έφεση αποτυγχάνει σε σχέση με την απώλεια μελλοντικών απολαβών.

Η έφεση 8452 επιτρέπεται μερικώς με έξοδα.

Η πρωτόδικη απόφαση αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με την απόφασή μας.

Η έφεση 8463 απορρίπτεται. Εφόσον τα έξοδα των δύο εφέσεων συμπίπτουν, δε θα γίνει διαταγή για τα έξοδα σ' αυτή την έφεση.

Η έφεση 8452 επιτρέπεται μερικώς με έξοδα. Η έφεση 8463 απορρίπτεται χωρίς διαταγή για έξοδα.